

Урок за оповіданням Ігоря Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»

Лариса Сорокіна,

вчитель української мови та літератури

Смілянської ЗОШ І–ІІІ ступенів №10

Черкаська обл.

Мета: колективно опрацювати самостійно прочитаний учнями твір І. Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»; вчити учнів аналізувати та інтерпретувати художній твір; розвивати художньо-аналітичні навички, зв'язне мовлення, критичне та творче мислення, дослідницькі вміння, творчу уяву та фантазію; виховувати культуру читача, повагу до книги.

Обладнання: тексти оповідання Ігоря Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»; «Заповіді читача» на стенді або плакаті.

Домашнє завдання до уроку: колективне – прочитати оповідання «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»; зробити записи у читацькому щоденнику за певними рубриками; *індивідуальне* – провести міні-дослідження тексту твору «Чому Хлопчик-фігурка задоволений собою?»; *для учнів-художників* – намалювати Хлопчика-фігурку.

Перебіг уроку

І. Організаційний момент

Учитель. Діти, сьогодні у нас урок позакласного читання. Традиційно розпочинаємо його з повторення «Заповідей читача».

(Учні по черзі читають «Заповіді читача», записані на стенді.)

ІІ. Емоційне налаштування на урок

Психологічна вправа «Це чудово!» Учні стоять півколом, достатньо великим, щоб промовцям було зручно виступати. Ведучий пропонує кожному по черзі вийти в центр півкола і розповісти про якусь свою якість, уміння чи талант (наприклад, «Я люблю танцювати!», «Я гарно фантазую!», «Я вмію стрибати через калюжі!» тощо). У відповідь на кожне таке висловлювання всі, хто стоїть у півколі, повинні хором відповісти: «Це чудово!» й одночасно підняти вгору великий палець. Якщо немає можливості розмістити учнів у колі, можна залишити їх на місцях, а той, хто говорить про свої таланти, виходить до дошки.

ІІІ. Оголошення теми уроку

Учитель. Які ви всі молодці! Як багато ви можете і вмієте! Я відчула, що ви задоволені собою. Це чудово – бути задоволеним собою! (Учитель піднімає вгору великий палець.)

Сьогодні ми будемо вивчати оповідання Ігоря Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою». Ми з'ясуємо, чому Хлопчик-фігурка задоволений собою, що саме він вміє гарно робити, чому у нього нам варто повчитися.

ІV. Робота з текстом оповідання

З'ясування первинного сприйняття твору

Чи сподобалося вам оповідання про Хлопчика-фігурку?

Чи цікаво було читати оповідання? З яким настроєм ви його читали?

Читання учнями записів у читацьких щоденниках про оповідання «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою» за рубриками:

З оповідання я дізнався(лася) про...

Найголовніше у творі, на мою думку, – це....

Оповідання привабило мене...

Рядок, над яким варто задуматися.

Над цими рядками я сміявся (лася) від душі.

Це здалося мені цікавим.

Мої маленькі відкриття.

Рекомендую прочитати оповідання.

З'ясування жанру твору

– Чому, на вашу думку, автор визначив жанр свого твору як «трохи казка»?

– «Яка дивна пригода трапилася зі мною, – думала дівчинка». Розкажіть, яка «дивна пригода» трапилася з Ганнусею одного вечора пізньої осені.

– Який він – Ха-еФ?

Розгляд та обговорення малюнкових зображень Хлопчика-фігурки. Автори малюнків розповідають про свій задум та техніку виконання малюнка.

– Чи таким ви уявляєте Ха-еФа, яким його намалювали ваші товариші?

– Опишіть, яким би ви зобразили Хлопчика-фігурку (словесне малювання).

Переказ «таємничої історії» Ха-еФа за початком

Ха-еФ вирішив вигадати собі таємничу історію.

«Я походжу з далекої планети Хвігурія, де всі мешканці такі, як я – хвігурки. Наша планета вигідна для життя хвігурок, бо вся забудована довгими скляними стінами. Вона нагадує скляний лабіринт. До стін легко причіплятися. Отож на одній такій стіні мешкав я з цілою родиною...»

Обговорення

– Чи сподобалося вам перша «таємнича історія» Ха-еФа?

«– Отож, діти, як ви гадаєте: це казочка чи фантастичне оповідання?» – запитала вчителька учнів, коли вони прочитали твір Ганнусі, ще не знаючи, що його написав Ха-еФ. А як ви гадаєте, чи можна «таємничу історію» Хлопчика-фігурки назвати фантастичною?

Пригадаймо!

Фантастика – жанр художніх творів, в якому за допомогою додавання вигаданих, уявних елементів створюється світ, відмінний від сьогоденного, реального. Основною ознакою фантастики є наявність у творі фантастичного допущення – фактора, який не зустрічається або неможливий у реальному світі.

– Назвіть фантастичні елементи у «таємничій історії» Ха-еФа. (Незвичайна далека планета Хвігурія, яка нагадує скляний лабіринт; істоти, які живуть на планеті, – «хвігурки»; вони причіпляються до скляних стін. Усе це явища, які неможливі в реальному світі.)

– А чим пізнавальна перша історія Ха-еФа? Які реальні знання в ній можна здобути? (З «таємничої історії» Хлопчика-фігурки можна дізнатися, що таке автобіографія, з яких частин складається це слово і що вони означають. В історії є пояснення поняття «атмо-

сфера»; описується, як космічний корабель входить в атмосферу Землі.)

Учитель. Ха-еФ свою другу історію написав замість Соломійки. Давайте її прочитаємо.

Виразне читання ланцюжком другої історії Ха-еФа («Мій другий життєпис»)

Учитель (читає). «Учні вирішили, що це оповідання географічне, історичне, пригодницьке, а також фантастичне».

Завдання

Знайдіть в другому оповіданні Ха-еФа ознаки географічного оповідання. (В оповіданні йдеться про Україну. Читачі дізнаються, що в давнину в Україні було багато лісів, ярів, печер.)

Назвіть ознаки історичного оповідання. (В основу сюжету оповідання покладені історичні події: набіги татарської орди на українські землі. Читачі дізнаються, як татари-монголи руйнували і знищували українські міста і села, людей хапали в полон. Чоловіки, котрі вміли тримати зброю, збиралися у боярських дворах, щоб об'єднатися в загони для захисту. Жінки, старенькі і діти ховалися від ворогів у печерах.)

Знайдіть ознаки пригодницького оповідання. (Розповідь про Івасика, який у печері знайшов на стінах рисунки. Можливо, ця пригода вплинула на те, що хлопчик виріс «розумною і богобоязливою людиною», писав мудрі книги, які підписував Іоан Печерський.)

Чому оповідання можна назвати фантастичним? (Серед малюнків на стіні печери було зображення Ха-еФа, який у наш час перейшов у одного з відвідувачів печери – хлопчика з товариства «Спадщина». Хлопець, добираючись трамваєм додому, пальцем намалював фігурку на вікні. Потім він вийшов, залишивши Ха-еФа самого мандрувати містом.)

Вправа «Незакінчене речення»

У другому оповіданні Ха-еФа мене найбільше вразило...

Учитель. Потім Ха-еФ потрапив до Богданка, який дуже любив грати в комп'ютерні ігри. І тут Хлопчик-фігурка не розгубився. Він запропонував Богданку зіграти в комп'ютерну гру з головним героєм Ха-еФом.

Зачитайте правила комп'ютерної гри, яку запропонував Ха-еФ. («Гра простенька, – відповів Ха-еФ, – мене рисує кольоровими крейдами дівчинка на тротуарі. З-за рогу раптом з'являється двірничка і мокрою шваброю береється малюнок стерти. Отже, ти будеш тою двірничкою і водитимеш пультом («мишкою» – як усі називають). Поки стираєш, дівчинка мене вирисовує в іншому місці. Тільки встигай за нею».)

Хто виграв у гри? (Богданко.)

Обговорення третього життєпису Ха-еФа

Де жив Ха-еФ? (У коморі – пам'яті комп'ютера.)

Розкажіть від імені Хлопчика-фігурки, чому він був незадоволеним своїм життям у комп'ютері?

Орієнтовне виконання завдання

У комп'ютері я оживав лише тоді, коли запускали програму зі мною. Тоді я отримував тіло, прокидався зі сну, в якому нічого ніколи не снилося. В інший час я не відчуваю нічого і не знаю, чи минають дні і ночі. Я не бачу і не чую, що робиться поза мною. Я дуже хочу жити вільно і вийти на волю — поза екран.

«– Як жаль мені Хлопчика-Хвігурку: його вічно стирають з лиця землі. Я визволю його з цієї гри», – вирішив Богданко. Як Богданко визволяв Ха-ефа із гри? (Він «попросив свого татка, аби татко видрукував Ха-еФа на папері».)

Представлення окремими учнями результатів міні-дослідження «Чому Хлопчик-фігурка задоволений собою?»

Завдання. Потрібно знайти у тексті речення, в яких йдеться про те, що Ха-еФ «задоволений собою». Спробувати пояснити, чим саме задоволений герой.

Орієнтовне виконання завдання

У творі Хлопчик-фігурка не раз зізнається, що задоволений собою.

Після того, як учитель малювання поставив біля малюнку Ха-еФа червоний знак питання, Хлопчик-фігурка запишався: «От, я тепер із червоним знаком запитання. Це надає мені таємничості. Нехай думають про мене бозна-що, нікому не розкрию таємниці. Я задоволений собою».

Вчителька повернула зошит з першим життєписом Ха-еФа Ганнусі. У ньому червоним олівцем було написано «гарно». І стояв велично-червоний знак оклику. «Ха-еФ буде задоволений з такої оцінки», – подумала Ганнуся.

У другому життєписі Ха-еФ описує, як він з'явився на вікні у міському трамваї і почав мандрувати містом, а потім потрапив до альбому школярки. «Тепер мандрую на її аркуші з альбому, і ці мандри мені до вподоби. Я задоволений собою».

У третьому життєписі Ха-еФ описує, як звільняється від комп'ютерного полону. Богданків татко роздрукував його фігурку на чорно-білому принтері.

«Богданко втішився Ха-еФом на папері, він обвів рисунок кольоровими олівцями. Ось таким я тепер мандрую по білому світі, завжди задоволений собою».

«Сам Ха-еФ подав голос, запевнюючи усіх, що він напише кожному учневі свою біографію. Тільки істота, що задоволена собою, може це зробити, запевнив він на цілий клас».

Висновки. Ха-еФ отримує задоволення від усіх проявів людського життя. Йому подобається, коли він викликає здивування в інших (знак питання в альбомі); задоволений, коли його хвалять (напис «гарно» і велично-червоний знак оклику в зошиті); йому подобається мандрувати (спочатку на вікні трамвая, потім на сторінці альбому Ганнусі); для нього важливо бути вільним (звільнення з комп'ютерної гри), мати можливість жити, творити (писати оповідання), мандрувати (у просторах і часі), відкривати для себе щось нове, не зупинятися у своєму розвитку і творчості («напише кожному учневі свою біографію»).

Отже, літературний герой Ігоря Калинця вчить нас любити життя, пізнавати щось нове, творити, бути оптимістом, отримувати задоволення від усіх проявів життя.

Відкритий мікрофон «Побажання герою»

Завдання. Висловити свої побажання Хлопчику-фігурці.

V. Підсумок уроку

«Трихвилинне есе»

Учні пропонується за три хвилини записати свої враження від зустрічі з оповіданням І. Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою» на окремих аркушах (учні пишуть те, що спадає їм на думку щодо прочитаного твору, без суворого дотримання орфографічних правил).

«Крісло автора»

Той, хто хоче прочитати есе, виходить до дошки, сідає на окремий стілець (крісло автора) і читає свої записи.

Рефлексія

Чи сподобався вам урок?

Що ви візьмете у скарбничку вражень?

Чи порадите ви друзям прочитати оповідання І.Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»? Чому варто прочитати цей твір?

VI. Домашнє завдання.

Написати четвертий життєпис Хлопчика-фігурки; за бажанням проілюструвати його.